C/2025/980

14.2.2025 г.

ИЗВЕСТИЕ НА КОМИСИЯТА

Насоки относно рамка за разработване на методики за наблюдение на голямото разнообразие на особеностите на ландшафта съгласно член 14, параграф 7 от Регламента относно възстановяването на природата (Регламент (ЕС) 2024/1991)

(C/2025/980)

Настоящото известие на Комисията има за цел да подпомогне националните органи в прилагането на Регламент (ЕС) 2024/1991. Единствено Съдът на Европейския съюз е компетентен да дава обвързващи тълкувания на правото на Съюза.

Съдържание

Страница

1. Въведение, обхват и правна уредба 1

2. Наблюдение на продуктивните видове ГРОЛ 3

2.1. Продуктивни дървета в устойчиви агро-лесовъдни системи 3

2.2. Дървета в екстензивни стари овощни градини върху постоянно затревени площи 7

2.3. Продуктивни елементи в живите плетове 8

3. Базова стойност на показателя ГРОЛ 9

4. Референтна площ 10

ПРИЛОЖЕНИЕ I: Европейско наблюдение на биологичното разнообразие в селскостопанските ландшафти (*European Monitoring of Biodiversity in Agricultural Landscapes* — EMBAL) 11

ПРИЛОЖЕНИЕ II: Агро-лесовъдни системи () 12

ПРИЛОЖЕНИЕ III: Геопространствени данни в ИСАК от СИЗП и СГЗ 20

1. ВЪВЕДЕНИЕ, ОБХВАТ И ПРАВНА УРЕДБА

В Регламента относно възстановяването на природата ([1]) (РВП) се определят цели и задължения за възстановяване на екосистемите в Европейския съюз. Член 11, параграф 2 от РВП е насочен към възстановяването на селскостопанските екосистеми и изисква от държавите членки да въведат мерки, които целят постигането на нарастваща тенденция на национално равнище най-малко при два от следните три показателя за селскостопанските екосистеми: i) индекс на полските пеперуди; ii) запаси от органичен въглерод в обработваеми минерални почви; и iii) дял на земеделската земя с голямо разнообразие в особеностите на ландшафта (ГРОЛ).

Съгласно член 20, параграф 1, буква в) от регламента всяка държава членка трябва да извършва наблюдение най-малко при два от трите показателя, избрани в съответствие с член 11, параграф 2.

Показателите са допълнително уточнени в приложение IV към РВП. Описанието на показателя „дял на земеделската земя с голямо разнообразие в особеностите на ландшафта“ включва особености, които понастоящем не са обхванати от стандартните методи за наблюдение, посочени в приложение IV (стандартните методи за наблюдение се отнасят до: i) методиката LUCAS ([2]) и показателя I.21 съгласно Регламент (ЕС) 2021/2115 относно стратегическите планове по линия на общата селскостопанска политика за особеностите на ландшафта; и ii) проучвания на структурата на земеделските стопанства ([3]) за земя, оставена под угар).

([1]) Регламент (ЕС) 2024/1991 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2024 г. относно възстановяването на природата и за изменение на Регламент (ЕС) 2022/869 (ОВ L, 2024/1991, 29.7.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1991/oj).

([2]) D'Andrimont, R. et al. *Estimation of the share of Landscape Features in agricultural land based on the LUCAS 2022 survey* [Оценка на дела на особеностите на ландшафта в земеделската земя въз основа на изследването LUCAS от 2022 г.], Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, 2024 г., doi:10.2760/5923183, JRC135966, https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC135966, и бъдещи актуализации.

([3]) Сега наричано „проучване за целите на интегрираната статистика за земеделските стопанства“.

Поради това в член 14, параграф 7 от РВП се постановява, че всяка държава членка може да разработи методика за допълване на методиката, посочена в приложение IV, за да наблюдава голямото разнообразие в особеностите на ландшафта, които не са включени в общата методика, както се изисква в член 20, параграф 1, буква в).

За тази цел в член 14, параграф 7 също така се посочва, че Комисията трябва да предостави насоки относно рамката за разработване на тези методики.

За да се изпълни това задължение, в настоящото известие се предоставят насоки относно рамката за разработване на методики за наблюдение на ГРОЛ, които са включени в описанието на съответния показател съгласно приложение IV към РВП, но не са обхванати от общите методи, посочени в същото приложение. Поради това в него се предоставят насоки за това как да се разработят методики за наблюдение на продуктивните особености, посочени в приложение IV към РВП, и по-специално: i) продуктивни дървета в устойчиви агро-лесовъдни системи; ii) дървета в екстензивни стари овощни градини върху постоянно затревени площи; и iii) продуктивни елементи в живите плетове. Те може да се считат за ГРОЛ, ако отговарят на условията, определени в приложение IV към РВП, а именно ако не получават обработка с торове или пестициди, с изключение на третиране с ниско потребление на твърд оборски тор, и ако добивът се извършва само в моменти, когато това не би изложило на риск високите равнища на биологично разнообразие.

Държавите членки са свободни да избират други методически подходи (включително методи за събиране и анализ на данни), които са най-подходящи за наблюдение на тези три продуктивни особености, ако тези методи отговарят на спецификациите в приложение IV.

Вече са налице насоки относно други елементи, обхванати от показателя ГРОЛ (а именно относно непродуктивните особености на ландшафта и относно земята под угар ([4]).

Описание и методики за определяне и наблюдение на показателя „дял на земеделската земя с голямо разнообразие в особеностите на ландшафта“ съгласно приложение IV към РВП

Описание: *Голямото разнообразие в особеностите на ландшафта, като например буферни ивици, живи плетове, отделни и групи дървета, дървесни редици, синори, малки парцели, канавки, водни течения, малки влажни зони, подпорни стени за терасиране, каменни пирамиди и стени, малки езера и културни обекти, са елементи на постоянна естествена или полуестествена растителност, присъстващи в селскостопански контекст, които предоставят екосистемни услуги и подкрепа за биологичното разнообразие.*

За да бъде постигнато това, особеностите на ландшафта трябва да бъдат подложени на възможно най-малко отрицателни външни смущения, така че да се осигурят безопасни местообитания за различните таксони, и поради това трябва да отговарят на следните условия:

а) не може да се използват за целите на селскостопанското производство (включително за паша или производство на фураж), освен в случаите, когато това е необходимо за опазването на биологичното разнообразие; и

б) следва да не получават обработка с торове или пестициди, с изключение на третиране с ниско потребление на твърд оборски тор.

Земите, оставени под угар, включително временно, може да се считат за голямо разнообразие в особеностите на ландшафта, ако отговарят на критериите, определени в букви а) и б) по-горе.

Продуктивните дървета, които са част от устойчиви агро-лесовъдни системи, или дърветата в екстензивни стари овощни градини върху постоянно затревени площи и продуктивните елементи в живите плетове също може да се считат за голямо разнообразие в особеностите на ландшафта, ако отговарят на критерия, определен във втора алинея, буква б), и ако добивът се извършва само в моменти, когато това не би изложило на риск високите равнища на биологично разнообразие.

Единица: *Процент (дял от използваната земеделска площ).*

Методика: *разработена по показател I.21, приложение I към Регламент 2021/2115 въз основа на последната актуализирана версия на LUCAS за елементите на ландшафта, Ballin M. и др., Redesign sampling for Land Use/Cover Area Survey (LUCAS) [Промяна на вземането на проби за изследване на земеползването/земното покритие], Евростат, 2018 г., и за оставяне на земя под угар, Farm Structure, Reference Metadata in Single Integrated Metadata Structure [Структура на земеделските стопанства, референтни метаданни в единната интегрирана структура на метаданните], онлайн публикация, Евростат, и когато е приложимо, за голямо разнообразие в особеностите на ландшафта, които не са включени в методиката по-горе, разработена от държавите членки методика съгласно член 14, параграф 7 от регламент[а].*

Методиката LUCAS се актуализира редовно, за да се повиши надеждността на данните, използвани в Европейския съюз и на национално равнище от държавите членки при изпълнението на техните национални планове за възстановяване на природата.

([4]) За показателя по ОСП I.21 вж. https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC135966.
За земята под угар: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ef_lus_allcrops__custom_13980409/default/table?lang=bg.

2. НАБЛЮДЕНИЕ НА ПРОДУКТИВНИТЕ ВИДОВЕ ГРОЛ

Целта на настоящите насоки е да се предостави рамка за разработване на критерии и методика за наблюдение на трите продуктивни вида ГРОЛ, описани в приложение IV към РВП, а именно:

— продуктивни дървета в устойчиви агро-лесовъдни системи, като се спазват условията, посочени в приложение IV;

— дървета в екстензивни стари овощни градини върху постоянно затревени площи, като се спазват условията, посочени в приложение IV;

— продуктивни елементи в живите плетове, като се спазват условията, посочени в приложение IV.

В контекста на настоящите насоки дървета или елементи в живи плетове се определят като продуктивни, когато са били засадени за добив/използване на която и да е от частите им (плодове, кора, клони, дървен материал) и се стопанисват активно (напр. полагане на жив плет, друго редовно рязане и понякога присаждане и резитба). Дърветата, засадени с цел получаване на продукция, се считат за продуктивни от момента на засаждането им, тъй като съответно се стопанисват от този момент.

Както е предвидено в член 14, параграф 7 от РВП, за да наблюдават трите продуктивни вида ГРОЛ, държавите членки може да разработят методики за наблюдение за всички или за някои (напр. може да бъдат ограничени само до един) от продуктивните видове ГРОЛ, включени в приложение IV към НПР.

По отношение на тези три продуктивни особености държавите членки може също така да коригират/подобрят вече съществуващите национални методи, за да отговорят допълнително на нуждите на РВП за наблюдение на видовете ГРОЛ, изброени в приложение IV и необхванати от общия метод ([5]).

2.1. Продуктивни дървета в устойчиви агро-лесовъдни системи

В настоящия раздел се обяснява процедурата за идентифициране на агро-лесовъдните площи и устойчивото агролесовъдство, както и за отчитане на продуктивните дървета в идентифицираните площи.

Описание

Европейската комисия определя агролесовъдството като „система за използване на земята, при която на една и съща площ се отглеждат дървета и се извършват селскостопански дейности“ ([6]).

Съгласно по-подробното определение агролесовъдството означава „системи и практики за земеползване, при които многогодишни дървесни видове са целенасочено интегрирани с култури и/или животни на един и същ парцел или единица за управление на земята, без намерение да се установява оставащо горско насаждение. Дърветата може да са подредени поединично, на редове или по групи, докато пашата може да се извършва и в парцелите (горско-растениевъдна система, горско-пасищна система, паша или междинни насаждения) или в границите между парцелите (живи плетове, дървесни линии)“ ([7]).

Организацията на ООН за прехрана и земеделие (ФАО) и Международният център за научни изследвания в областта на агролесовъдството (ICRAF) / Световният център по агролесовъдство (WAC) определят агролесовъдството ([8]), ([9]) като „събирателно наименование за системи и технологии за земеползване, при които многогодишни дървесни видове [...] се използват целенасочено в едни и същи единици за управление на земята като земеделските култури и/или животни, под някаква форма на пространствено подреждане или времева последователност. В агро-лесовъдните системи съществуват както екологични, така и икономически взаимодействия между различните компоненти.“

([5]) Например тип 2 на показателя за земеделие с висока природна стойност (показател за въздействието I.09 по ОСП за периода 2014—2022 г.) може да включва и продуктивни дървета, изброени в приложение IV към РВП, като например дървета в екстензивни стари овощни градини върху постоянно затревени площи. По подобен начин агро-лесовъдните системи, определени в рамките на показателя за висока природна стойност, биха могли да бъдат отправна точка за идентифициране на устойчиви агро-лесовъдни системи и продуктивни дървета в тях. Тип 2 се отнася до земеделска земя с многообразие от селскостопански дейности с нисък интензитет и природни и структурни елементи като синори, живи плетове, каменни стени, залесени участъци или храсталаци, рекички и т.н.

([6]) Работен документ на службите на Комисията. Насоки относно стимулиращи биологичното разнообразие залесяване, повторно залесяване и засаждане на дървета, SWD(2023) 61 final.

([7]) Съгласно обяснителния фиш относно подмярката за развитие на селските райони „Създаване на агро-лесовъдни системи“, по-специално относно мярка 8 в член 21, параграф 1, буква б) и член 23 от Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), https://euraf.isa.utl.pt/sites/default/files/pub/docs/08_measure_fiche_art_23_agroforesty_final.pdf.

([8]) https://www.fao.org/agroforestry/about-agroforestry/overview/en.

([9]) https://www.cifor-icraf.org/knowledge/publication/33671/

Според ICRAF това определение предполага, че:

— агролесовъдството обикновено включва два или повече видове растения (или растения и животни), от които поне един е многогодишен дървесен вид;

— в агро-лесовъдната система винаги има два или повече крайни продукти;

— цикълът на агро-лесовъдната система винаги е повече от една година; и

— дори най-простата агро-лесовъдна система е по-сложна екологично (структурно и функционално) и икономически, отколкото система за монокултури.

ФАО класифицира агролесовъдството в три основни вида системи (вж. примерите в приложение II):

(1) горско-растениевъдни системи (комбинация от дървета с едногодишни или многогодишни култури, като например алейно отглеждане);

(2) горско-пасищни системи (комбинация от дървета и паша на опитомени животни на пасища);

(3) горско-растениевъдно-пасищни системи: комбинация от трите елемента, а именно дървета, животни и култури.

Накратко, като се имат предвид всички горепосочени определения, може да се заключи, че:

— Минимална характеристика на агро-лесовъдната система, обща за повечето определения, е това, че в нея целенасочено се съчетават многогодишни дървесни видове (дървета) с култури и/или животни.

— Съгласно тясното определение агро-лесовъдната система трябва да има минимална дървесна покривка от 10 % ([10]). По-широкото определение изисква само 5 %. Може да се определи и максимална гъстота на дървесната покривка, тъй като в повечето случаи при по-голяма гъстота не е реално в земеделските земи да има агро-лесовъдни системи, при които се съчетава отглеждане на земеделски култури с горско стопанство. При определени условия обаче в горско-пасищните системи, включително горските пасища, почти пълната дървесна покривка може да не възпрепятства растежа на пашата в сянката на дърветата. Следователно, когато е необходимо, максимална гъстота на дървесната покривка може да бъде определена само на национално или регионално равнище.

Следва да се отбележи, че дърветата в екстензивни стари овощни градини върху постоянно затревени площи са специфичен вид ГРОЛ и не са обхванати в тази категория (вж. раздел 2.2).

За идентифициране на агро-лесовъдните площи в контекста на приложение IV към РВП, препоръчителното съотношение на гористи местности/дървета и открити земеделски земи (пасища или обработваеми земи) се определя от държавата членка, като се вземат предвид местните почвено-климатични условия, горските видове (приложими дървета и храсти) и необходимостта да се даде възможност за селскостопанско използване на земята.

В стратегическите планове по ОСП всяка държава членка може да определи комбинацията от дървета с обработваема земя, с трайни насаждения или с пасища, която се счита за земеделска площ (и за да се очертаят агро-лесовъдните площи в системата за идентификация на земеделските парцели (СИЗП).

Държавите членки може да използват тези определения (в стратегическите планове по ОСП), за да очертаят агро-лесовъдните парцели, които ще представляват основата за идентифициране и описание на устойчивите агро-лесовъдни системи. В научната литература няма общо определение нито за устойчиво, нито за неустойчиво агролесовъдство; за целите на приложение IV към РВП критериите за устойчивост трябва да бъдат определени от държавите членки.

Що се отнася до повторното използване на пространствени данни от интегрираната система за администриране и контрол (ИСАК), държавите членки, в съответствие със задълженията по Директивата INSPIRE ([11]), споделят някои геопространствени данни (СИЗП и СГЗ) чрез геопортала на ЕС ([12]), по-специално относно особеностите на ландшафта (вж. приложение III).

([10]) ФАО, Zomer et al. *Trees on Farm: Analysis of Global Extent and Geographical Patents of Agroforestry* [Дърветата в земеделските стопанства: анализ на глобалния обхват и географските модели на агролесовъдството], работен документ № 89 на ICRAF, Кения, 2009 г.

([11]) Директива 2007/2/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 14 март 2007 г. за създаване на инфраструктура за пространствена информация в Европейската общност (INSPIRE) (ОВ L 108, 25.4.2007 г., стр. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2007/2/2024-11-26).

([12]) https://inspire-geoportal.ec.europa.eu/srv/eng/catalog.search, член 67 от Регламент (ЕС) 2021/2116 включва правно задължение за обмен на данни от ИСАК.

Устойчивото агролесовъдство носи множество ползи, като например подобряване на поминъка на земеделските стопани в резултат на по-високи доходи, увеличаване на биологичното разнообразие, подобряване на структурата и здравето на почвите, намаляване на ерозията и улавяне на въглерод ([13]). В много части на света земеделските стопани, работещи в областта на устойчивото агролесовъдство, отчитат и повишени добиви ([14]).

Устойчивостта на околната среда ([15]) обаче може да бъде застрашена от множество фактори, самостоятелно или в комбинация, като например промяна на гъстотата на дърветата, прилагане на пестициди и/или торове, недостатъчна паша и прекомерна паша.

Методика

За да се отчетат продуктивните дървета в устойчиви агро-лесовъдни системи, които отговарят на условията, посочени в приложение IV към РВП, се препоръчва държавите членки да следват стъпките, посочени в шестте номерирани подточки по-долу.

(1) Идентифициране на агро-лесовъдните площи в референтната площ ([16]) чрез използване на съществуващите национални карти на тези площи, при условие че тези карти са с достатъчно добро качество. Може да се използват и други налични източници на информация, ако агро-лесовъдните класове в тези други налични източници са в съответствие с определенията на държавите членки. Например държава членка може да използва най-актуалната информация, записана в нейната СИЗП, ако има такава, за определяне на границите на земеделските площи, за разграничаване на обработваемата земя, постоянно затревените площи и трайните насаждения и за идентифициране на агро-лесовъдните системи (член 2, параграф 7, буква б) от Регламент (ЕС) 2022/1172). В зависимост от определението, избрано от дадена държава членка, легендата на СИЗП може да съдържа класове като „Агролесовъдство“ или „Агролесовъдство с трева отдолу (20 % от дърветата)“ или „Агролесовъдство с трева отдолу (50 % от дърветата)“. Държавите членки може също така да използват допълнителна информация, произтичаща от годишните заявления на земеделските стопани, подадени чрез системата за геопространствени заявления (СГЗ). За потвърждаване на част от записаната информация може да послужат резултатите от системата за мониторинг на площта (СМП).

Алтернативен или допълващ подход би могло да бъде идентифицирането на агро-лесовъдни площи въз основа на картографирането на съответните типове местообитания съгласно EUNIS ([17]) и приложение I към Директивата за местообитанията. Възможно е също така, ако няма друга информация, приблизителна оценка да бъде намерена в описа на земната покривка съгласно CORINE (клас 2.4.4 „Агро-лесовъдни райони“) ([18]).

Освен това като помощно средство при идентифицирането, за извеждане на вероятността от наличие на агролесовъдство може да се използва основният набор от данни на LUCAS ([19]).

(2) Определяне на устойчиви агро-лесовъдни системи (в рамките на предварително идентифицираните агролесовъдни площи) в зависимост от биогеографските особености в държавата членка или регион от нея и по специфичен вид агролесовъдство. Държавите членки биха могли да направят това, като определят прагове, например за: i) гъстота на дърветата (напр. вземане на решение относно минималната и максималната гъстота на дърветата); ii) условия, график и/или продължителност на пашата (напр. държавите членки следва да вземат решение относно минималната и максималната гъстота на селскостопанските животни).

Вземане на решение какви видове управление биха лишили системата от възможността да се счита за устойчива: напр. отстраняване на дънери и груби дървесни отпадъци; насаждения от инвазивни чужди видове или от екзотични видове, които имат малка полза за биологичното разнообразие; гъсто засадени дървесни култури с кратък цикъл на ротация/бързорастящи дървета.

([13]) Наръчник на Евростат за интегрирана статистика за земеделските стопанства — https://wikis.ec.europa.eu/display/IFS/3.5+IFS+Soil+management.

([14]) https://wikis.ec.europa.eu/display/IMAP (*Impacts of farming practices on environment and climate*. *Farming practices (fiches)*: *Agroforestry* [Въздействие на земеделските практики върху околната среда и климата. Земеделски практики (фишове): Агролесовъдство].

([15]) Социалните и икономическите измерения на устойчивостта не са част от настоящите насоки.

([16]) Вж. глава 4.

([17]) Европейска информационна система за природата, https://eunis.eea.europa.eu/habitats.jsp.

([18]) Описът „CORINE земно покритие“ се изготвя от услугата за мониторинг на земната повърхност на „Коперник“ на Европейската агенция за околна среда и предоставя информация за европейското земно покритие/земеползване: https://land.copernicus.eu/en/products/corine-land-cover и https://land.copernicus.eu/content/corine-land-cover-nomenclature-guidelines/html/index-clc-244.html.

([19]) https://ec.europa.eu/eurostat/documents/205002/8072634/LUCAS-Agro-forestry-report.pdf.

(3) При определянето на устойчивото агролесовъдство се препоръчва държавите членки да използват следните два критерия

— Първият критерий е проектирането на агро-лесовъдната система (напр. разнообразен състав на видовете, местни видове, специфична за района гъстота на дърветата/храстите и др.). Като общо правило и предвид почвено-климатичните ограничения, повече ползи за биологичното разнообразие се получават от агро-лесовъдните системи с широколистни дървета и/или видове с твърда дървесина, като например маслини, кестени, орехи и череши.

— Вторият критерий е естеството на управлението. Следва да има подходящо управление (включително управление на почвите), за да се гарантира устойчивостта на системата (в съчетание с намаляването на риска от пожари), и стратегии, които насърчават разнородността. Това означава, че следва да има правилен добив, особено по отношение на честотата на добива и т.н. (напр. зрелите насаждения, които се поддържат добре чрез забавен и гъвкав добив, имат капацитет да съхраняват повече въглерод, отколкото младите насаждения, докато дървесни култури с кратък цикъл на ротация и с високи нива на смущения и интензивно използване на земята имат ниски ползи за биологичното разнообразие и съхранението на въглерод).

Примери за агро-лесовъдни системи с потенциал за устойчивост, основани на управлението на земята и/или на предоставяните екосистемни услуги, са представени в приложение II към настоящия документ.

(4) Изключване на дърветата ([20]), които получават обработка с пестициди и/или торове (с изключение на торенето с ниско потребление на твърд оборски тор). Държавите членки следва да определят какво считат за „ниско потребление“ на твърд оборски тор; те може да направят това въз основа на съответните научни изследвания. На национално равнище следва да се определи третиране с „максимално“ потребление. Научните доказателства сочат диапазон от 30 до 50 kg потребление на азот на хектар и на година (30—50 kg N ha^{-1} y^{-1}) ([21]).

(5) Изключване на дърветата, при които добивът се извършва в моменти, когато застрашава високите нива на биологично разнообразие, включително отстраняване на дървесината или косене в неподходящ момент ([22]).

Стъпки 4 и 5 може да бъдат оценени, като се използва един или комбинация от следните подходи и/или източници на данни:

— декларация от земеделския стопанин (държавите членки може да поискат тази информация като част от искането за плащане по ОСП, ако земеделският стопанин кандидатства за подпомагане по линия на ОСП, свързано с площ, или помощ по национални схеми, например държавна помощ);

— информация, ако има такава, от схеми на ЕС, национални или други схеми за финансиране за поддържане или създаване на устойчиви агро-лесовъдни системи, както е описано в настоящите насоки и в съответствие с условията на приложение IV;

— проучване на място, организирано от компетентните органи в държавата членка, с което условията се проверяват:

— чрез проверка на спазването на условие б) ([23]), посочено в приложение IV, посредством събеседвания;

или

— чрез проверка на биологичното разнообразие на особеностите на ландшафта, напр. чрез използване на EMBAL ([24]) (вж. приложение I) или други подходящи инструменти, определени от държавата членка, и определяне на подходящ праг за характеристиките, описващи значението на дърветата за биологично разнообразие.

([20]) С цел спазване на условията, посочени в описанието на показателя в приложение IV към РВП.

([21]) Земеделска прогноза на ЕС за пазарите и доходите за периода 2018—2030 г.: https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2021-01/medium-term-outlook-2018-report_en_0.pdf.

([22]) Вж. например времевите ограничения в екосхемите и агроекологичните мерки, насочени към биологичното разнообразие, в стратегическите планове по общата селскостопанска политика съгласно Регламент (ЕС) 2021/2115 на Европейския парламент и на Съвета — членове 31 и 70.

([23]) Условие б): „следва да не получават обработка с торове или пестициди, с изключение на третиране с ниско потребление на твърд оборски тор“.

([24]) EMBAL е решение, което може да се използва, когато е правилно определена и изследвана статистически представителна извадка.

(6) И накрая, приблизителна оценка на площта, покрита с дървета. Като се има предвид, че за особености на ландшафта се считат само продуктивните дървета, а не целият парцел, трябва да се направи оценка на площта, покрита с дървета. След като парцелите с устойчиво агролесовъдство бъдат идентифицирани/очертани, площта, покрита с дървета, може да бъде измерена/оценена, като се използват следните източници на данни:

— ортофотокарти;

— данни за гъстотата на дървесната покривка, получени чрез услугата за мониторинг на земната повърхност на „Коперник“ (CLMS ([25]));

— полеви проучвания;

— сателитни изображения с подходяща разделителна способност;

— планове за управление на агролесовъдството, ако има такива, при условие че те включват такава информация ([26]).

2.2. **Дърветa в екстензивни стари овощни градини върху постоянно затревени площи**

В настоящия раздел се обяснява процедурата за идентифициране на екстензивни стари овощни градини върху постоянно затревени площи и отчитане на дърветата в тях, които отговарят на условията, посочени в приложение IV към РВП. Стара овощна градина означава установена овощна градина, която съществува отдавна, обикновено със зрели плодни или черупкови дървета. Екстензивните овощни градини са овощни градини, засадени с ниска гъстота на дърветата (в сравнение с интензивните системи) в постоянно затревени площи. Разстоянието между дърветата варира в зависимост от сорта плодове. За постоянно затревените площи може да се използва определението по ОСП, посочено в член 4, параграф 3, буква в) от Регламент (ЕС) 2021/2115.

Описание

Екстензивните стари овощни градини са структурно и екологично сходни с определени видове агро-лесовъдни системи (напр. горски пасища), като дърветата растат в отворени пространства и се намират сред тревна растителност, но може да бъдат разграничени от агро-лесовъдната система по следните пет характеристики ([27]):

— състав: овощните градини обикновено се състоят от видове овощни дървета или дървета с черупкови плодове, напр. ябълки, круши, череши, сини сливи, сливи, дюли, праскови, орехи или лешници (напр. *Rosaceae*, *Juglandaceae*);

— обикновено по-гъстото разположение на дърветата в стари овощни градини върху постоянно затревени площи;

— обикновено по-малкият мащаб на отделните участъци на местообитанието в сравнение с агро-лесовъдната система;

— дърветата в екстензивни стари овощни градини се отглеждат за производство на плодове и черупкови плодове, което обикновено се постига чрез дейности като присаждане и подрязване, докато дърветата в традиционното агролесовъдство може да се отглеждат и за дървесина (за използване в производството на хартия, мебели и др.), корк, жълъди и други видове употреба;

— паша или косене на тревната растителност, които са неразделна част от управлението на овощните градини. Това може да се практикува и в някои агро-лесовъдни системи.

Държавите членки може да използват тези пет специфични характеристики, за да идентифицират тези райони в зависимост от местните условия и традиции.

Методика

За да се отчетат дърветата в екстензивни стари овощни градини върху постоянно затревени площи, които отговарят на условията, посочени в приложение IV към РВП, се препоръчва държавите членки да предприемат следните стъпки, посочени в петте номерирани подточки по-долу.

(1) Идентифициране и картографиране на парцелите с овощни градини чрез национални или регионални инвентаризации, карти или преброявания, когато има такива (може вече да е наличен опис на старите овощни градини).

([25]) https://land.copernicus.eu/en/products/high-resolution-layer-tree-cover-density.

([26]) Настоящите насоки не изискват от държавите членки да разработват такива планове за управление на агролесовъдството. Ако обаче такива планове са налице, те може да се използват като източник на информация.

([27]) *UK Biodiversity Action Plan Priority Habitat Descriptions, Traditional Orchards* [План за действие на Обединеното кралство за биологичното разнообразие — описания на приоритетни местообитания: Традиционни овощни градини], https://data.jncc.gov.uk/data/2829ce47-1ca5-41e7-bc1a-871c1cc0b3ae/UKBAP-BAPHabitats-56-TraditionalOrchards.pdf.

Ако не е налице национален опис, информацията за парцелите с овощни градини, налична в СИЗП/системата за геопространствени заявления (СГЗ)/системата за мониторинг на площта по ОСП, може да се комбинира с информация, получена от ортофотокарти, мултитемпорални изображения, от дистанционни наблюдения, с висока разделителна способност или преки проучвания (организирани от компетентния орган на държавата членка), като се гарантира, че са идентифицирани само овощни градини върху постоянно затревени площи.

(2) Определяне на „екстензивни стари овощни градини“ в съответствие с особеностите на държавата (напр. местни условия и традиции), като се даде определение както на „екстензивни“, така и на „стари“ (напр. въз основа на вида/интензитета на управлението и средната възраст на дърветата или наличието/покритието/дела на старите дървета), и като се определят прагове за максимална и минимална гъстота на дърветата, ако е необходимо.

(3) Изключване на дърветата, които получават обработка с пестициди и/или торове. Държавите членки следва да определят какво считат за „ниско потребление“ на твърд оборски тор; те може да направят това въз основа на съответните научни изследвания. На национално равнище следва да се определи третиране с „максимално“ потребление на твърд оборски тор. Научните доказателства сочат диапазон от 30 до 50 kg потребление на $N\ ha^{-1}\ y^{-1}$.

(4) Изключване на дърветата, при които добивът се извършва в моменти, когато застрашава високите нива на биологично разнообразие.

Стъпки 3 и 4 може да бъдат оценени, като се използва един или комбинация от следните три източника на данни:

— декларация от земеделския стопанин (държавите членки може да поискат тази информация като част от искането за плащане по ОСП, ако земеделският стопанин кандидатства за подпомагане по линия на ОСП, свързано с площ, или помощ по национални схеми);

— информация, ако има такава, от схеми на ЕС, национални или други схеми за финансиране за опазване, възстановяване и/или поддържане на екстензивни стари овощни градини, описани в настоящите насоки и отговарящи на условията в приложение IV;

— проучване на място, организирано от компетентния орган в държавата членка, с което условията се проверяват:

  — чрез проверка на спазването на условие б) посредством събеседвания;

    или

  — чрез проверка на биологичното разнообразие на особеностите на ландшафта, напр. чрез използване на EMBAL (вж. приложение I) или подобен подход, и определяне на подходящ праг за характеристиките, описващи значението на дърветата за биологично разнообразие.

(5) И накрая, приблизителна оценка на площта, покрита с дървета: като се има предвид, че за особености на ландшафта се считат само продуктивните дървета, а не целият парцел, трябва да се направи оценка на площта, покрита с дървета. След като парцелите с екстензивни стари овощни градини върху постоянно затревени площи бъдат идентифицирани и очертани, площта, покрита с дървета, може да бъде измерена/оценена, като се използват следните източници:

  — ортофотокарти;

  — данни за гъстотата на дървесната покривка, получени чрез услугата за мониторинг на земната повърхност на „Коперник (CLMS);

  — полеви проучвания;

  — сателитни изображения с подходяща разделителна способност.

2.3. **Продуктивни елементи в живите плетове**

В настоящия раздел се обяснява процедурата за отчитане на продуктивните елементи в живите плетове, които отговарят на критериите, посочени в приложение IV към РВП.

Описание

Държавите членки ще трябва да определят продуктивните елементи в живите плетове (напр. овощни дървета и ягодоплодни), които не получават обработка с пестициди и/или торове (с изключение на третиране с ниско потребление на твърд оборски тор) и при които добивът не се извършва в моменти, когато би застрашил високите нива на биологично разнообразие.

Методика

Идентифициране: Продуктивните елементи в живите плетове може да бъдат оценени чрез използване на един или комбинация от източниците на данни и/или подходите, посочени в четирите номерирани подточки по-долу

— декларация от земеделския стопанин (държавите членки може да поискат тази информация като част от искането за плащане по ОСП, ако земеделският стопанин кандидатства за подпомагане по линия на ОСП, свързано с площ, или помощ по национални схеми, например държавна помощ);

— ако има такива, схеми на ЕС, национални или други схеми за финансиране за: i) залагане, поддържане и съхраняване на живи плетове; или ii) запазване и/или поддържане на линейни особености, състоящи се от многогодишна дървесна растителност (продуктивни храсти и/или дървета), описани в настоящите насоки и отговарящи на условията на приложение IV;

— продуктивните елементи може също така да бъдат оценени чрез пряко наблюдение посредством проучване EMBAL (вж. приложение I) или еквивалентни проучвания, при които се оценява природната стойност на особеностите на ландшафта, заедно с проверка на спазването на условие б), чрез събеседвания със земеделските стопани;

— накрая, в зависимост от местните особености дадена държава членка може да предостави оценка на продуктивните елементи въз основа на статистически извадки и анализ, при условие че тази оценка отговаря на условията в приложение IV към РВП и се използват подходящи процедури за формиране на извадки.

За да проверят спазването на условие б), държавите членки следва да определят какво считат за „ниско потребление“ на твърд оборски тор; те може да направят това въз основа на съответните научни изследвания. На национално равнище следва да се определи „максимално“ ниво за това, което може да се счита за третиране с ниско ниво на потребление на твърд оборски тор. Научните доказателства сочат диапазон от 30 до 50 kg потребление на $N\ ha^{-1}\ y^{-1}$.

За целите на идентифицирането на живите плетове, които се намират върху земеделска земя, може да се следват насоките за идентифициране на живи плетове в съответствие с модула за особености на ландшафта на LUCAS ([28]).

Оценка на обхванатата площ: като се има предвид, че за особености на ландшафта се считат само продуктивните елементи, а не целият жив плет, трябва да се направи оценка на покритата площ. След като бъдат идентифицирани продуктивните елементи в живите плетове, площта може да бъде оценена, като се използват следните източници:

— ортофотокарти;

— данни за гъстотата на дървесната покривка, получени чрез услугата за мониторинг на земната повърхност на „Коперник (CLMS) (в случай на дървета);

— полеви проучвания;

— сателитни изображения с подходяща разделителна способност.

3. **БАЗОВА СТОЙНОСТ НА ПОКАЗАТЕЛЯ ГРОЛ**

За да се проследяват напредъкът и изпълнението на задълженията, определени в РВП, от държавите членки, които са избрали показателя ГРОЛ, за да изпълнят член 11, параграф 2, съгласно член 20 се изисква да наблюдават „дела на земеделската земя с голямо разнообразие в особеностите на ландшафта“ най-малко на всеки 6 години, считано от датата на влизане в сила на РВП (т.е. 18 август 2024 г.), или, когато е необходимо, за да оценят постигането на нарастваща тенденция до 2030 г., в рамките на по-кратък интервал. Освен това съгласно член 15, параграф 3, буква й) от РВП националните планове за възстановяване в РВП трябва да включват, наред с други елементи, „отчет на показателите за селскостопанските екосистеми, избрани в съответствие с член 11, параграф 2, и тяхната пригодност за доказване на подобряването на биологичното разнообразие в селскостопанските екосистеми в рамките на съответната държава членка“. Когато държавите членки изберат „дела на земеделската земя с голямо разнообразие в особеностите на ландшафта“, за да изпълнят член 11, параграф 2, те може да включат в своите национални планове за възстановяване базови стойности за този показател, за да оценят по-добре напредъка, който трябва да бъде осъществен с цел да се постигне нарастваща тенденция на този показател в съответствие с член 11, параграф 2 от РВП.

Базовата стойност е стойността на показателя въз основа на данните от мониторинга към датата на влизане в сила на РВП или въз основа на най-новите данни, получени преди влизането в сила на РВП.

([28]) https://ec.europa.eu/eurostat/documents/205002/13686460/C1-LUCAS-2022.pdf, стр. 127.

4. **РЕФЕРЕНТНА ПЛОЩ**

Показателят в РВП е делът на земеделската земя с голямо разнообразие в особеностите на ландшафта, което означава, че ГРОЛ може да се отчитат за всички земеделски площи (земеделска площ съгласно показател I.21 по ОСП) (при условие че са изпълнени изискванията по букви а) и б).

Показателят е съотношението (%) между площта, обхваната от ГРОЛ (в рамките на земеделските площи), и използваната земеделска площ (ИЗП) ([29]).

За да се изчисли показателят на РВП за ГРОЛ, числителят на показателя по ОСП I.21 се сумира с площта на другите компоненти (а именно: земя, оставена под угар, и продуктивни ГРОЛ, изброени в приложение IV и избрани от държавата членка) и получената сума след това се разделя на ИЗП ([30]).

Поради това различните компоненти на показателя ГРОЛ следва да бъдат идентифицирани като принадлежащи към продуктивна земеделска земя, както е определено в модула за особеностите на ландшафта на LUCAS ([31]), използван като основа за методиката, предложена в приложение IV (показател по ОСП I.21). Производствена земеделска земя е цялата земя, която се използва активно за селско стопанство, включително временно непроизводствените парцели (земя, оставена под угар), които иначе са на разположение за селскостопанско производство. Жилищните градини и развлекателните градини, включително семейните градини, не принадлежат към това определение за земеделска земя. Неизползваната земеделска площ ([32]) не е включена.

([29]) https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Utilised_agricultural_area_(UAA).

([30]) Проучване на JRC показва, че степента на корелация между размера на ИЗП и размера на земеделската земя, както е изчислена в показателя по ОСП I.21, е много силна. D'Andrimont, R. et al. *Estimation of the share of Landscape Features in agricultural land based on the LUCAS 2022 survey* [Оценка на дела на особеностите на ландшафта в земеделската земя въз основа на изследването LUCAS от 2022 г.], Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, 2024 г., doi:10.2760/5923183, JRC135966, https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC135966.

([31]) LUCAS 2022 (*Land Use / Cover Area Frame Survey*), *Technical reference document C1. Instructions for Surveyors* [Рамково изследване на земеползването/земното покритие. Технически справочен документ C1. Указания за земемери], https://ec.europa.eu/eurostat/documents/205002/13686460/C1-LUCAS-2022.pdf.

([32]) https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Unutilised_agricultural_area_ (NUAA), стр. 137.

ПРИЛОЖЕНИЕ I

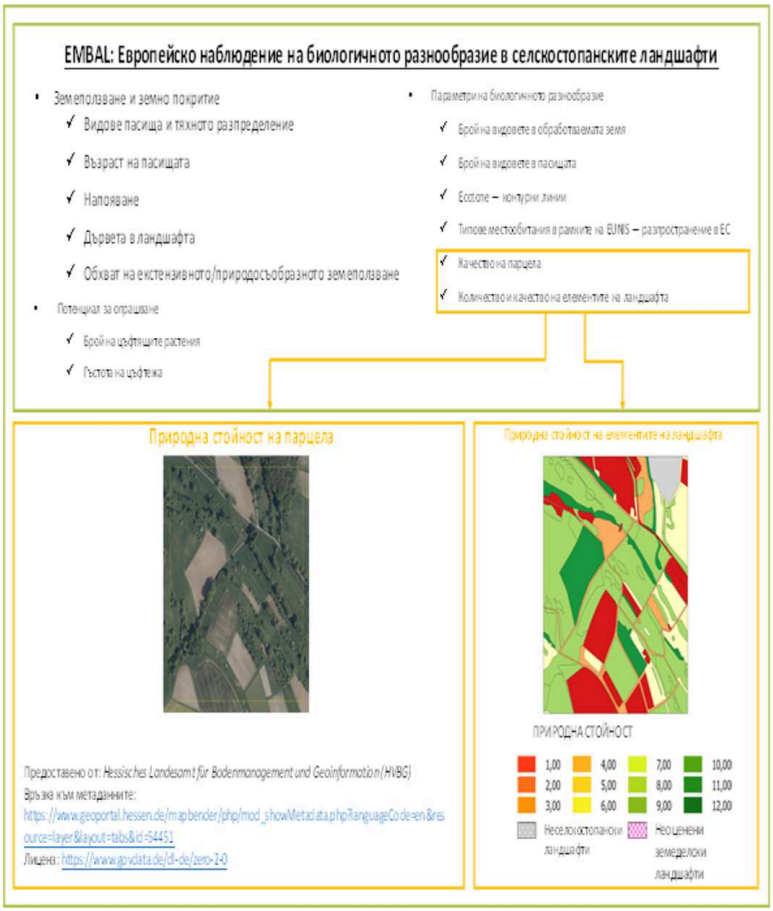
Европейско наблюдение на биологичното разнообразие в селскостопанските ландшафти (*European Monitoring of Biodiversity in Agricultural Landscapes* — EMBAL)

EMBAL ([1]) е надежден инструмент за наблюдение, който служи за събиране на информация относно състоянието на биологичното разнообразие в селскостопанските ландшафти в държавите — членки на ЕС. Това е стандартизирано полево проучване (събиране на данни *in situ*), което се използва за няколко цели, включително: i) регистриране на земното покритие/земеползването, видовете, степента и качеството на елементите на ландшафта в рамките на земеделския ландшафт; и ii) регистриране на типовете местообитания (класификация EUNIS) в рамките на земеделския ландшафт.

През 2022 г. и 2023 г. Комисията започна проучването EMBAL в 27-те държави членки, като проучи 3 000 произволно избрани участъка. Всеки проучван участък обхваща площ от 500 x 500 m, а броят на парцелите за държава варира от 30 до 250 в зависимост от площта на държавата и съответния дял на земеделската земя. Във всеки парцел бяха регистрирани всички елементи на ландшафта и квалифициран зеемер ги оцени по отношение на качеството (т.е. природната стойност) в съответствие със списък с параметри (напр. вид на елемента, брой и гъстота на растения и цветя, изобилие и богатство на индикаторни растителни видове и др.). Методиката EMBAL е напълно хармонизирана с изследването LUCAS.

Фигура 1

Събраната информация (подбор) в проучването EMBAL и пример за „природната стойност“, определена както за проучвания участък, така и за особеностите на ландшафта в него

([1]) https://wikis.ec.europa.eu/pages/viewpage.action?pageId=25560696.

ПРИЛОЖЕНИЕ II

Агро-лесовъдни системи ([1])

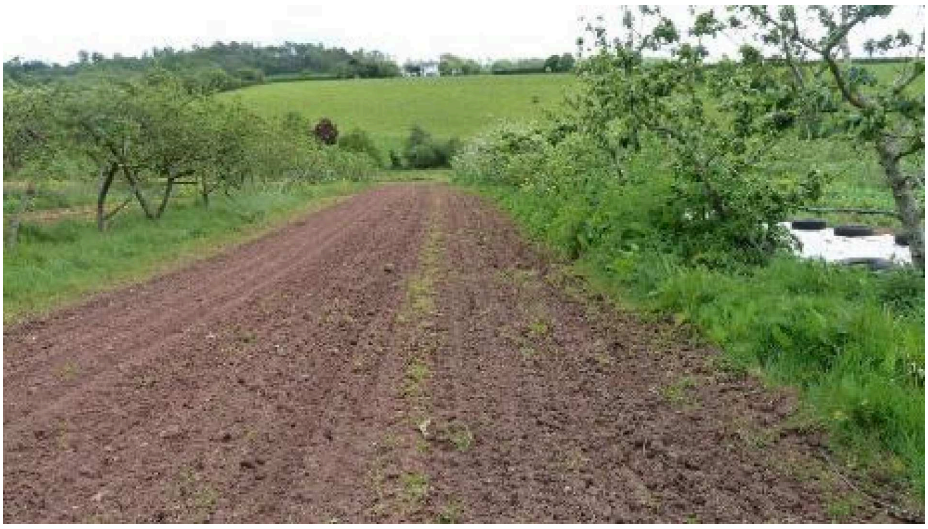
1. **Горско-растениевъдни системи**

Определение: агро-лесовъдни системи, които се състоят от дървесна растителност, намираща се редом с едногодишни или многогодишни култури (култури и дървета) ([2]).

Включват обработваеми площи, в които дърветата са или разположени свободно, или интегрирани в полето в редици. Включват също така „алейно отглеждане“, напр. с ивици бързорастящи храсти с кратък цикъл на ротация. Може да включват местни дървесни видове или култивирани дървета, като например овощни дървета или храсти.

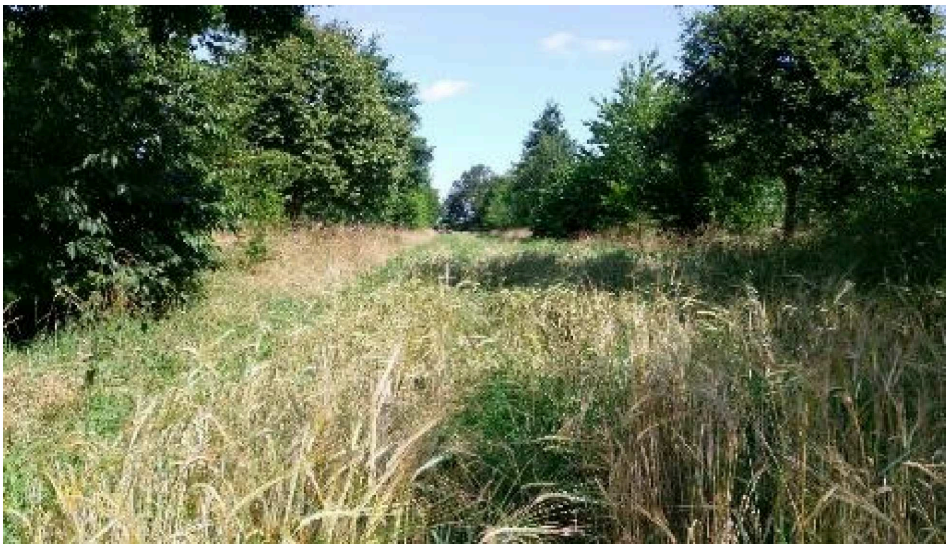
Фигура 2

Ябълкови дървета и зеленчуци

Фигура 3

Дървета и черен ечемик

([1]) Всички снимки са от проекта AGFORWARD: https://www.flickr.com/photos/agforward/.

([2]) McAdam, J.H. et al. *Classifications and Functions of Agroforestry Systems in Europe* [Класификации и функции на агро-лесовъдните системи в Европа], в: Rigueiro-Rodríguez, A., McAdam, J., Mosquera-Losada, M.R., eds. *Agroforestry in Europe. Advance in Agroforestry* [Агролесовъдството в Европа. Напредък в областта на агролесовъдството], том 6. Springer, Dordrecht, 2009 г., https://doi.org/10.1007/978-1-4020-8272-6_2.

Фигура 4

Алея със зеле (новосъздаден агро-лесовъден парцел)

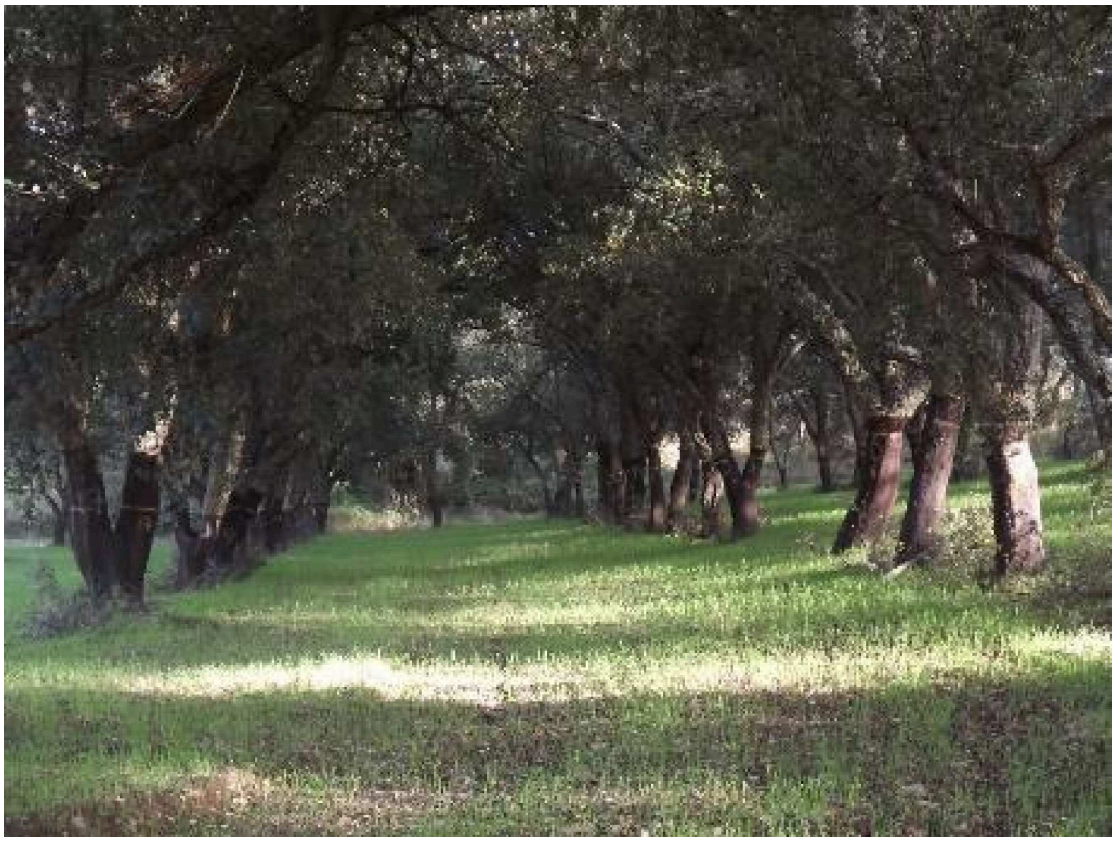
Фигура 5

Дъбови дървета и лавандула

Фигура 6

Корков дъб с овес

Фигура 7

Горско-растениевъдна система

2. **Горско-пасищни системи**

Определение: агро-лесовъдни системи, в които се съчетават дървесна растителност с фураж и животновъдна дейност (пасища/животни и дървета) ([3]).

Включват системи като традиционни залесени пасища, както и новозасадени агро-лесовъдни системи, състоящи се от дървета и пасища, където домашни животни (напр. едър рогат добитък, свине, овце, кози, домашни птици) пасат в един и същ парцел.

Местообитанията, класифицирани в EUNIS, които биха могли потенциално да съответстват на такава агро-лесовъдна система, са: полубореални и бореални залесени пасища и ливади ([4]), средиземноморски залесени пасища и ливади, умереноконтинентални залесени пасища и ливади.

Потенциалните местообитания в приложение I към Директивата за местообитанията, съответстващи на такива системи, са: феноскандинавски залесени пасища и склерофилни пасищни гори (*dehesas*) с вечнозелен *Quercus* spp.

Фигура 8

Монтадо с пасящ добитък

([3]) McAdam et al., пак там.

([4]) https://forum.eionet.europa.eu/european-red-list-habitats/library/terrestrial-habitats/e.-grasslands/e7.2-hemiboreal-and-boreal-wooded-pasture-and-meadow/download/en/1/E7.2 Hemiboreal and boreal wooded pasture and meadow.pdf.

Фигура 9

Овощна градина (ябълкови дървета), използвана за паша

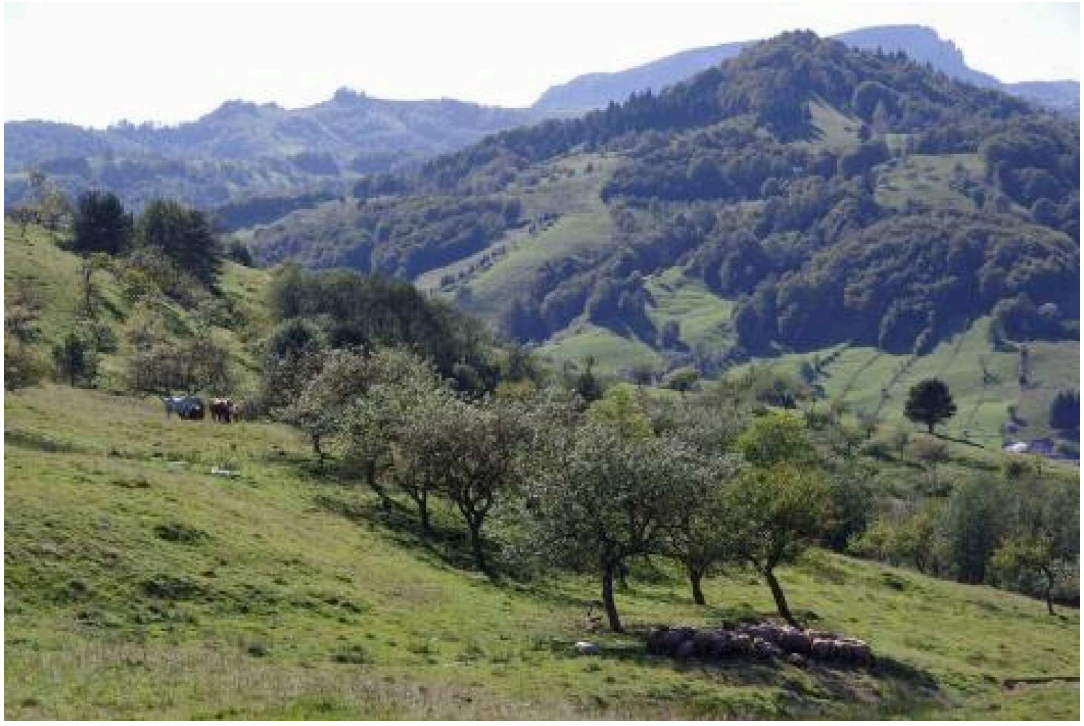
Фигура 10

Овце, които пасат в овощна градина (© Pixabay n.d.)

Фигура 11

Горско-пасищна система

Фигура 12

Горско-пасищна система

3. **Горско-растениевъдно-пасищни системи**

Горско-растениевъдно-пасищни системи: Определение: агро-лесовъдни системи, в които се съчетават дървесна растителност с фураж и животновъдна дейност, както и едногодишни или многогодишни култури (култури, пасища/животни и дървета ([5]) (например агро-лесовъдни системи, включително дървета и култури в един и същ парцел, където животните пасат след прибиране на реколтата (често зърнено-житни култури). В горско-растениевъдно-пасищната система обработването на земята и животновъдната дейност обикновено не съвпадат във времето и пространството ([6]).

Дърветата може да са горски видове или култивирани дървета, стопанисвани с цел добив/използване на техните части (плодове, кора, клони, дървен материал); културите може да са от едногодишни или многогодишни видове; животните може да са едър рогат добитък, свине, овце, кози и домашни птици.

Фигура 13

Монтадо и зърнено-житни култури (в определени периоди от годината там пасат животни)

([5]) McAdam et al., пак там.

([6]) Antonio Rigueiro-Rodríguez et al. *Agroforestry in Europe:* [Агролесовъдството в Европа: актуално състояние и бъдещи перспективи], Spinger Dordrecht, 2009 г., https://doi.org/10.1007/978-1-4020-8272-6.

Фигура 14

Монтадо в Португалия

ПРИЛОЖЕНИЕ III

Геопространствени данни в ИСАК от СИЗП и СГЗ

Интегрираната система за администриране и контрол (ИСАК) се състои от няколко цифрови и взаимносвързани бази данни, по-специално: система за идентифициране на всички земеделски парцели в държавите — членки на ЕС, наречена „система за идентификация на земеделските парцели (СИЗП)“, система, която позволява на земеделските стопани да декларират графично земеделските площи, за които кандидатстват за подпомагане (система за геопространствени заявления — СГЗ), система за мониторинг на площта (СМП), която се използва за наблюдение, проследяване и оценка на селскостопанските дейности.

Европейската комисия създаде процес за по-добър достъп и повторно използване на пространствените данни от ИСАК ([1]).

За да подобри наличността на данни от ИСАК, Европейската комисия създаде процес на обмен на данни от ИСАК ([2]), който да се прилага от държавите членки. По силата на Директивата INSPIRE държавите членки трябва да споделят своите пространствени данни, ако са от значение за политиката на ЕС в областта на околната среда (напр. политиките на Европейския зелен пакт в областта на биологичното разнообразие, почвите, климата).

([1]) Тези данни се управляват от държавите членки (координационни органи и разплащателни агенции). Засега става въпрос за данни в СИЗП и СГЗ, но не и от СМП.

([2]) Държавите членки използват следните технически насоки относно обмена на пространствени данни от ИСАК: *Part 1: Data discovery* [Част 1: Откриване на данни]: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f09b0355-f7c5-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-en; и *Part 2: Interoperability* [Част 2: Оперативна съвместимост]: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0a048b9e-431c-11ef-865a-01aa75ed71a1/language-en.